

Negativus præfertur.

30 Nihilominus oppositum magis videtur similis vero : nam Concilium probè nouerat Ordinationem talem non multò ante editam ; & tamen illius non meminit , vt iuxta ipsam Ecclesiasticum iudicium formaretur. Præterquam quòd à tempore Ordinationis dictæ anni fluxerunt iam plures , & maior in Indis capacitas deprehenditur , vt merito plus fidei debeat eorum dictis adhiberi. Et quidem respectu laicalis iudicij semper videtur discrimen aliquòd obseruari debuisse. Sex enim Indi vnum integrum testem constituunt , attentà eorum incapacitate & facilitate ad peierandum : ergo si capacitas supra communem sit , aliter est præcòl dubio sentiendum , quia dissimilium simile non debet esse iudicium , & à disparatis non fit eadem illatio. L. Papinianus. D. de Minoribus. Et Cap. Ad audientiam , de decimis. Sic cum matrimonium generaliter loquendo contrahi ante pubertatem nequeat , ea regula fallit , vbi maritalia supplet ætatem , iuxta dispositionem Cap. De illis , de dispensatione impuberum. Maior ergo capacitas diuersum ius statuit. Sapienter ergo Concilium Visitatorum arbitrorum istam committendam censuit , vt perpendat quantum fidei talibus debeat adhibere. Solerti enim inuestigatione falsitas testium detegi poterit , sicut & dictorum sinceritas coniectari. Etenim circumspèctus index atque discretus motum animi sui ex argumentis & testimonijs , quæ rei aptiora esse comperit , confirmabit , vt ait Cælestinus Tertius in Cap. Præterea , de testibus , &c. Pro quo est & Cap. Cum autem , eodem Titul. in quo Innocentius Tertius sic loquitur : Ac eos diligenter examinare præcures : & de singulis circumstantijs prudenter inquirens , de causis videlicet , personis , loco , tempore , visu , auditu , scientiâ , credulitate , fama , & certitudine , cuncta plenè conscribas. Hæc ille. Quæ si à Visitatoribus strenuè perficiantur , testificantium Indorum poterit depositiones quoad earum qualitatem explorare.

Cap. Præterea , de testibus.

Cap. Cum autem eod. tit.

Concilij dispositio vt stare commode queat , cum Indorum testimonium non videatur admittendum.

Ratio necessitatis à Concilio relicta , que in causis alijs solè admitti.

31 Et hoc modo conuenienter stare potest Concilij dispositio , dum præfatis verbis , vt perpendat quantum fidei talibus debeat adhibere , additur : Quos facile ad peierandum induci uotum est. Talibus namque nulla adhibenda fides , vt colligitur ex Cap. Testimonium , de testibus , &c. vbi periturus à testificando repellitur , etiam si videatur emendatus ; cum tamen emendatis in aliorum criminum genere plus Canonice Sanctiones indulgeant. Hi namque , quos facile ad peierandum induci notum est , non plus merentur fidei quàm illi , qui aliquando peierarunt. Et videntur emendati : habitus enim , seu naturalis inclinatio , maius motuum suspitionis generat , quàm vnus actus eius , qui habitualiter affectus non est : cum vna hirundo non faciat ver , neque vnus actus vitiosum , iuxta doctrinam Philosophi. Si ergo fides non adhibenda talibus , vt quid ad testificandum admittantur ? Rationem reddidit Concilium ex necessitate desumptam , verbis illis : Vbi necessitas exigendi testimonij , vrgens fuerit. Ratione enim necessitatis admittuntur testes , alias non admittendi , vt constat ex pluribus Canonici iuris decisionibus , &

præsertim ex Cap. Tam Litteris , de testibus , &c. vbi sic dicitur : Nos , vt tanta irregularitatis obiectio non remaneat indiscussa , mandamus quatenus testes , siue laicos siue famulas , &c. Verum si attendamus quod statim sequitur , ex eo videtur ratio prædicta penitus informari ; sic enim ibidem : Dumtaxat idoneos , qui ad hoc fuerint probandum inducti , recipiant legaliter , & examinatis prudenter. Atqui Indi idonei non sunt , ipsius attestacione Concilij , cum asserat eos facile ad peierandum induci , & esse id notum. Vnde Dom. Solorzanus supra , numer. 55. & in Politicâ Lib. 2. Cap. 28. pag. 233. Col. 1. ait quòd meliùs agi cum Indis videtur , si eis non credatur , quàm si peierandi occasio præbeatur , propter iudicij infirmitatem , falsitatem quæ suspicionem , prout in simili disposuit Concilium Matiscouense Cap. 21. Pro quo & adducit Decretum Limentis Concilij , de quo agimus. Sed cum Decretum dictum eos à testificando non repellat , id tantum dicens , quod vidimus , immeritò ad intenti probationem adducitur. Dicendum ergo Concilium ob vrgentem necessitatem Indos ad testificandum esse admitte-re decernere , quia ex solerti examinatione verosimile Visitator potest formare iudicium. Licet autem idonei non sint , si in indiuiduo singuli inspiciantur , eorum tamen numerus idoneitatem supplere potest. Quòd autem eis occasio peierandi præbeatur , malum est , quod propter bonum commune permittitur , ne grauissimæ causæ maneant indiscussa , vt sacri Canones loquuntur. Et quidem feminas idoneos testes non esse habetur in Cap. Forus , de verb. Significat. Vbi sic dicitur : Natura si vir , non femina : nam varium & mutabile testimonium semper femina producit. Sic ibi. Cum ergo ad testificandam accersuntur , occasio illis peccandi ministratur : & tamen admittendas Sacri Canones determinant , eà quam vidimus , reddidit ratione.

Cap. Tam Litteris de testibus &c.

Ex decisione illius obiectio.

D. Solorz.

Cap. Forus , de verb. Significat.

De visitatione fabricæ & ornamentorum.

Parochos ad ornatum Ecclesie teneri.

Concilium Trident.

Concil. Limentis 3.

ta. Concilium etiam Tridentinum Sessone 21. Cap. 8. de Reformat. iubet vt ab Episcopis , singulis annis , quæ ad Dei cultum spectant , visitentur , curentque congruentibus remedijs , etiam per sequestrationem fructuum , vt qua renouatione indigent aut restauracione , refricantur. Est autem satis opportunum iuris remedium , vt Parochi circa diuinum cultum , aut alijs delinquentes , suis sumptibus , quæ ad illum spectant , cogantur instaurare. Pro quo & extat Decretum Concilij Limentis Tertij Act. 3. Cap. 14. vbi statuitur vt defectus doctrinæ Ecclesiarum Indorum debeat cedere : quando scilicet propter absentiam aliqua de legitimis stipendijs subtrahuntur : quamquàm & ibidem dicatur pauperibus oppidi posse distribui. Sed certè si Ecclesia pauper est , ita vt decenter in eà nequeant diuina peragi , omnium est prima inter pauperes computanda , quando necessitates tantum communes sunt. Quòd autem Ecclesiarum In-

dorum sua sit assignata portio , nouena inquam cum dimidiâ , vt videri potest apud Concilium idem Cap. 13. Actio citata , ea , quæ diximus , non debet infirmare. Hic enim & nunc Ecclesia in statu paupertatis est , qualitercumque id obtigerit & ita hic & nunc subueniendum est ipsi , quæ sibi nequit ex legitime debitis subuenire. Præsertim quia cum portio dicta assignata sit , incuria Parochi adscribendum est , quòd ea non applicetur cum effectu , vnde ex hac parte non debet impunitus remanere. Et quidem cum videamus Parochorum plures Ecclesiarum suarum & fabricam & ornatum promouere in eisdem Proincijs , in quibus Ecclesiæ aliæ squalidæ & indecoræ cernuntur , fœcordiæ profectò Rectorum incommodum tale venit adscribendum , quibus viles sponsæ sunt , vnde ab illis deberent meritissimò remoueri. Nec plura de Visitatoribus , vt ad visitatos , Parochos inquam , trācemus.

TITVLVS XVI. DE INDICIS PAROCHIS , AC PRÆSER-TIM INDORVM.

Eorum tractationem alijs præmittimus , quia vbi res Indica præsertim agitur , qua per illos præcipuè administratur , non debent locum postremum occupare. Et de Hispanorum Parochis non multa sunt , qua peculiarem postulent discussionem , vnde illis præmissis , ad alios gradum faciemus. Sit ergo

CAPVT I. De Parochis Indicis Hispanorum peculiaria nonnulla proponuntur.

S. I. Circa notitiam lingue Indica , vbi notanda nonnulla de obligatione prædicationis in Parochis.

Aserio r. Parochos Hispanorū & Indorū horum linguam scire debere.

Deo Primò. In Parochijs Indorum , in quibus Indi etiam sunt , Hispanicum idioma non bene callentes , Parochi illorum linguam ita callere debent , vt circa illos possint quidquid Parochi officium exigit , exercere. Pro hoc facit aperte Cap. Quoniam , de officio Ordinarij , de ciuitatibus loquens , in quibus ciues diuersarum linguarum sunt. Sic etiam est Regijs schedulis cautum. Et iure quidem optimo : quia alias inepti penitus erunt re-

fectus illorum. Et quemadmodum si linguam Hispanicam ignorarent , neuiquam possent pro Hispanis Parochi constitui , sic etiam de Indicâ linguâ dicendum. Videantur ea , quæ adducit Dom Solorzanus Tomo 2. Lib. 3. Cap. 15. num. 76. & seqq. & in Politica Lib. 4. Cap. 15. pag. 632. Fr. Ioannes Baptista in Animaduersionibus pro Confessarijs Indorum , fol. 213. num. 33. Illustriss. Zapatu in Disceptatione de Iustitia distributina , pag. 125. & 126. & res ipsa sine nouâ probatione indicat in hoc esse peccatum mortale absolute loquendo , vt citati cum alijs affirmant. Nec valet , si dicatur Parochiam præcipuè esse Hispanorum , & id , quod est præcipuum , attendi debere. Nam in primis negari id potest , quia in Indijs conuersio Indorum præsertim agitur , & ideo Parochorum cura ad eos debet præsertim extendi. Deinde etsi portio minus præcipua sit , ita ad eorum curam est obligatus Parochus , vt illis plenè prouideat , non secus ac si soli illi in Parochia versarentur.

2 Dices , posse per alios prouidere. Sed contra , quia ei , qui absolute non est idoneus in eo genere , de quo agimus , non agimus , non suffragatur similis exculatio , quòd scilicet per idoneos potest

Enasio ex eo quòd per alios possit prouidere , præclusa.